

Martin in Jera.

(J. Ravnikar.)

Deseto poglavje.

Brivčev pes pije vodo, toda ne o pravem času — in s tem pokvari starešinin naklep.

V ečina vaščanov se ga je navlekla do dobrega. Cene pa, ki je sedel pri Stiskaču, bil je posebno židane volje. Naenkrat pa zakliče: „Pustite me venkaj!“

Starešina in sosedje ostanejo, da mu napravijo prostor, on pa, gibaje se na strani, prevrne vrč z mize, iz katerega je pil Stiskač. Starešina, to zapazivši, pobriše urno z mize polito tekočino, da nikdo ne opazi, kako vara, pijoč vodo namesto vina.

Vino je bilo tako vodeno, da skoraj ni imelo vinskega duha. Brivčev pes pa, ki je ležal pod mizo, jame od žeje lizati po tleh razlito vodo. Na nesrečo zagleda to jeden izmed sosedov, kateremu je bilo žal za dobro vino; ta se namreč skloni pod mizo ter vidi Sultana, kako liže in zakliče: „Hej, starešina! Godi se čudež; od kedaj pa psi pijejo vino?“

„Ti bedak, od nekdaž že“, odgovori mu starešina, ter mu da znamenje z roko in glavo, pod mizo ga pa še sune z nogo, da naj vender molči. Psi tudi obrca, da bi šel kam drugam, toda ta noče tega razumeti, ker je bil brivčev; oglasi se sicer z renčanjem ter pije še dalje po tleh razlito vodo. Starešino je to pasje početje jezilo — sosebnost pa radi tega, ker so vsi vaščani jeli pod mizo gledati. Na to še opazi v vsakem kotu, kako vaščani nekaj šepetajo med seboj in kažejo s prstom na psa. Brivčeva žena zdaj pospravi kosce razbitega vrča, ali ko vidi, da nimajo duha po vinu, pokima z glavo in pravi glasno: „To baš ni lepo!“

Zdaj začno vsi vaščani mrmrati: „Ta kuje posebne naklepe!“

Brivčev pa se ustopi tikoma pred starešino in se oglasi: „Starešina, kako to, da je tvoje dobro rumeno vino sama voda.“

„Ali je to mogoče?“ kriče vaščani; „kdo je to rekel, starešina? Zakaj piješ ti vodo?“

Stiskač odgovori ves iznenaden: „Nisem prav zdrav, zato se moram varovati.“

To se zdi vsem vaščanom nevrjetno; prepričali so se, da starešina nekaj snuje.

Nekaterniki jamejo tudi tožiti, da jih boli glava od vina, akeravno ga niso veliko pili.

Dva najodličnejša vaščana, ki sta tako rekoč samo prisotna bila temu prizoru, vstaneta in odideta, ostalim rekši: „Bog z vami!“

„Hej, prijatelja! Čemu tako naglo iz naše družbe?“ povpraša ju starešina.

„Imava dovolj drugega dela“, odgovorita in izginita iz hiše.

Brivec ju spremlja iz hiše in jima reče: „Ljubše bi mi bilo, da bi šel starešina, kajti meni se dozdeva, da s svojim vinom in s svojo vodo namerava nekaj doseči.“

„Tako sodiva tudi midva, radi tega sva rajše šla, kakor da bi še gledala dalje njegovo prekanjenost“, odgovorita vaščana.

Brivec: Takega popivanja pač ne morem gledati.

Vaščana: Imaš prav, vtegnil bi celó radi tega imeti kakšne sitnosti. Midva na tvojem mestu bi temu takoj napravila konec.

„Kako: saj vidita, da ne smem“, odvrne brivec.

„Saj si vender ti gospodar v svoji hiši“, dostavita soseda.

„Hočem poskusiti“, odgovori brivec in se vrne v sobo.

„Kaj se je pripetilo tema sosedoma, brivec, da sta nas ostavila tako naglo?“ vpraša starešina.

Na to reče brivec: „Meni je baš tako pri srcu, kakor odhajajočima. Taka kolobocija ni pristojna, najmanj pa v moji hiši.“

Starešina: Oho! mari ti res tako misliš?

Brivec: Tako je, starešina! Jaz živim najrajše v miru.

Ta prepir ni všeč nekaterim gostom; zavoljo tega reče jeden: „Bodimo bolj tihi“. — Drugi: „Poslušajmo hišnega gospodarja“. — Tretji: „Z brivcem se ni šaliti“ i. t. d.

„Starešina! Še jeden vrč vina“, zarohni Cene. „Hej, sosedje! Jaz imam tudi sobo, gospoda brivca pa lahko pustimo v miru v njegovi sobi,“ doda starešina.

„Meni je prav po volji“, reče na to brivec.

„Mi smo, zdi se mi vsaj tako, po vsem pozabili na svoje občinske zadeve — sosebno na dragoceno pravico krčmarjenja“, zadere se Korač.

„Za menoj, kdor drži z menoj!“ zakliče starešina s polnim glasom, pogleda jezno okolo sebe, ne reče nikomur niti „z Bogom“, ter zaloputne z vratmi, da se strese vsa hiša.

„To je nesramno“, reče brivec.

„Tako je“, prikimajo mnogi vaščani.

„Starešina ne misli za nas dobro“, izpregovori mladi Lajovec, „jaz že ne grem v njegovo hišo.“

„Jaz tudi ne grem“, pridruži se Bušelj. „Tudi jaz ne maram iti“, doda Jež, „kajti včeraj sem stal najbližje pri predstojniku in starešini, ter sem vse videl in dobro slišal, za kaj se gre in kje Stiskača čevelj žuli.“

Sosedje se pogledujejo jeden drugega, kakor bi se povpraševali: „Kaj pa delamo?“ Večina sede in ostane v brivčevi sobi.

Samo Korač in Cene in še nekaj pijancev vzamejo prazne vrče iz mize ter odidejo za njim.

Ko Stiskač vidi, da tako dolgo nikdo ne pride za njim, razjezi se sam nad seboj, ter jame premišljevati: „Ali nisem osel? A kakšen osel! Kmalu bode poludne in jaz nisem ničesa opravil. Izpili so mi vino, za plačilo pa me zasmehujejo. Jaz sam sem kramljal ž njimi, kakor otrok, ki je še pri materinih prsih ter se ponižal tako daleč, kakor bi bil njim enak. Drugače bi mi šlo od rok, če bi za to pasjo druhal mislil res dobro, ono pa, kar je za občino koristno, obdržal le za sebe, ali če bi le na videz kazal, koliko mi leži na srcu občinska blaginja. Taka občina, osobito ako se najde za to pripraven čas, pleše tako, kakor jej gode pameten človek, samo kadar misli, da se jej godi dobro. Za mene so bili zares srečni časi, dokler je služboval stari predstojnik; takrat sem se za občane zmenil toliko, kakor za lanski sneg. Dokler sem jaz gospodaril po svoji volji, bilo mi je največje veselje in najljubša zabava imeti vse za neumne, ter jih pošteno kregati in jim nakladati kmetska dela. Ako da Bog, trajalo bode moje gospodstvo še dalje. Gledati moram na to, da se mi ne približujejo preveč. Sleharnemu podajati roko, pred njim se poniževati; vsakega povpraševati za svet — in kazati se mu prijaznim, kakor vaški cerkovnik — ne, pri Bogu in duši svoji! to ne gre in ne sme biti, sosebno potem ne, kadar so te ljudje spoznali do dobrega. Človek, kakršen sem jaz, mora postopati mirno in tajno, uporabljati pa le tiste ljudi, katere dobro pozna; občina pa, kakor jej je ljubo. Pastir se nikdar ne pogovarja s svojo čredo, ali jaz sem bil danes vendar tako nespameten, da sem hotel tako storiti.“

V tem pride nekaj vaščanov s praznimi posodami. „Kako to, da ste samo vi prišli? Zakaj ni hotela tudi ostala pasja druhal z vami?“ vpraša jih starešina.

„Nobeden ni hotel z nami iti“, odgovori mu Korač.

Starešina: Baš mi je mnogo za nje.

Cene: Da, baš mnogo; mislim si sam.

Starešina: Radoveden pa sem vender-le, o čem zdaj govorijo in razpravljajo. Cene, idi tja in delaj se, kakor bi iskal praznih vrčev.

Cene: Tam ni nobenega vrča več.

Starešina: Bebec, le pojdi in išči. Ako ničesar ne najdeš, daj se na to striči ali pa puščati ter čakaj in poslušaj prav dobro, o čem se bode govorilo. Če mi prineseš mnogo novostij, bodeva pila do zore. A ti, Korač, idi k zidarjevemu starejšemu pomočniku Luki, toda tako, da te nihče ne opazi. Reci mu, da naj pride opoldne k meni.

„Še jedno kupico vina za pot, žejen sem“ — reče Korač, „potem tečem, kakor lovski pes ter se vrnem naglo kakor blisek“.

„Brne naj vaju koklja!“ odreže se starešina ter poda vsakemu po jedno kupico vina.

Ta dva odideta; žena starešinova pa prinese oni dvojici, ki je ostala, še vina, da pijeta. (Dalje prih.)

K šolski higijeni.

(Drd. Iv. Borštnik.)

IV.

(Dalje.)

Ko nagnemo glavo naprej, nam sili kri v glavo in tudi v oči, kjer poveča tlak, tako kot se zgodi drugače pri raznih prilikah, če se poveča množina krvi v glavi. Škodi tedaj branje, pisanje i. dr. z naprej nagnjeno glavo, ker tu se vsled pritiska in navála krvi pomnoži vsebina očesnega jabolka. — Drugič pa je znano, da moramo, kadar gledamo bližnje predmete, oči tako postaviti, da se njih osi križajo, mej tem, ko so te osi vsporedne, če gledamo daleč. Krog očesnega jabolka je šest mišic, ki vstavljajo oko, tako kot je potreba. Dokler gledamo naravnost v daljino, ni nobena izmed teh posebno napeta, ko pogledamo drugam ali v bližino, napne se jedna ali druga, posebno pri gledanji v bližino; ona se skrči, pritisne na očesno jabolko, na katerega oblosti je prej mirno ležala, in ga zaježi: stori tedaj to, kar smo gori v poskusu mi s pritiskom z prstom na roženico storili. Če se to vedno ponavlja t. j. če oči vedno močno konvergirajo, kot se godi to pri gledanji na bližnje predmete, pomnoži se notranji tlak z istim nasledkom t. j. s takozvano šolsko kratkovidnostjo.

Uzrok povišanja notranjega očesnega tlaka je tedaj vse, kar sili mlado oko k obilemu gledanju na blizo, posebno pri naprej nagnjeni glavi. Vprašanje je zdaj, kaj je vzrok temu, kaj sili otroka k temu, da gleda z naprej nagnjeno glavo bližnje stvari.

V prvi vrsti premajhni predmeti, kar je že omenjeno: mal tisk, mala pisava, risarija, fina vezila; vse to, tudi če je večje, a se premalo loči od podlage n. pr. pisava s slabim črnilom, na nebelem popirji, vezenje z jednako barvo i. dr. Tako je tudi slaba razsvetljava vzrok, da otrok blizu gleda, ker hoče dobiti, če že manj jasne pa vsaj večje podobe na mrežnici, da vidi razločno. Slabo sedenje, bodi vsled neprimernih sedal ali slabe navade otrok, neprimerna lega pisalnih zvezkov in sploh prevstrajno pečanje z malimi in bližnjimi predmeti.

Kar se tiče tiska, je glede šolskih knjig tako določena velikost oddaljenja črk in vrst (approche, interlignage) in se upošteva, da rabi otrok, čim manji je, tem večji tisk; tudi škodljivost stigmografičnega